

საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემია

ქართული ენციკლოპედიის ი. აბაშიძის სახელობის მთავარი სამეცნიერო რედაქცია

დანიბეგაშვილი რაფიელ იოსების ძე

დანიბეგაშვილი რაფიელ იოსების ძე (1778, თბილისი, – XIX ს. 30-იანი წწ.), მოგზაური, გავლენიან ვაჭარ-დიპლომატთა გვარეულობის შთამომავალი.

დ-ის პაპა (რაფიელი) ქართლის მეფე თეიმურაზ II-ს ემსახურებოდა, მამა (იოსები) ერეკლე II-ის საიდუმლო დიპლ. მისიას ასრულებდა ინდოეთში (მადრასში) მცხოვრებ სომეხ ვაჭარ შაამირიანთან. ერეკლე II-მ მას დიდი დამსახურებისათვის აზნაურის წოდება და სახელმწ. ჯამაგირი უბოძა, რაც მემკვიდრეობით რაფიელზე გადავიდა (1799).

პირველად იგი 17-18 წლის ასაკში გაჰყვა მამას. მომავალმა მოგზაურმა შეისწავლა თურქ., სომხ. და სხვა ენები. დების ოჯახს სახლები და მამულები ჰქონდა თბილისსა და მის მიდამოებში, კერძოდ ახლანდ. ვერის ტერიტორიაზე, ლურჯი მონასტრის შემოგარენში. დ-მა სხვადასხვა მისიით ხუთჯერ (1795-96, 1797-98, 1799- 1814, 1815-20, 1822-27) იმოგზაურა აზიის ქვეყნებში: ინდოეთში (რამდენჯერმე), ბირმაში, ოსმალეთში, ერაყში, ჩინეთში, ავღანეთში, ირანში და სხვ., აქედან ორჯერ – მეფე ერეკლე II-ის, ერთხელ – მეფე გიორგი XII-ის დავალებით.

1815 მოსკოვში რუს. ენაზე გამოიცა მესამე, 15-წლიანი მოგზაურობის ამსახველი წიგნი („Путешествие в Индию грузинского дворянина Рафаила Данибегова“), რ-ის ქართ. დედანი დაკარგულია. ტექსტი თარგმნილია დ-ის უშუალო მონაწილეობით, ამას იგი თვითონვე გვამცნობს რუს. იმპ. ალექსანდრე I-ის სახელზე წამძღვარებულ მიმართვაში. ნაშრომში გამოვლენილია ავტორის დიდი დაკვირვების უნარი და აღსაწერი ობიექტების ღრმა ცოდნა; მოცემულია გეოგრ. და ისტ. ცნობები ინდოეთის შესახებ (ბუნება, მოსახლ. მნე- ჩვეულებანი, ინდოელთა ბრძოლა ინგლ. დამპყრობთა წინააღმდეგ).

იგი დეტალურად აღწერს აზიის ხალხთა ხუროთმოძღვრულ ძეგლებს – საცხოვრ. სახლებს, სასახლეებს, ტაძრებს, ციხესიმაგრეებს. მოგზაურობის დროს დ-მა სამჯერ გადაკვეთა ჰიმალაისა და ყარაყორუმის უმაღლესი ქედები, ტიბეტის ზეგანი, კაშგარის ვაკე.

რუსეთის წინაშე განსაკუთრებული დამსახურებისათვის მას „გუბერნსკი სეკრეტარის“ ჩინი უბოძეს. დ-მა მოგზაურობაში გაატარა 30 წელზე მეტი, გაიარა დაახლ. 70 ათ. კმ, აღწერა 10-ზე მეტი სახელმწიფო. მოგზაურობაში გატარებული დროის მიხედვით იგი უტოლდება ისეთ გამოჩენილ მოგზაურებს, როგორებიც იყვნენ ევლია ჩელები, დ. ლივინგსტონი და იბნ ბატუტა.

გამოც.: მოგზაურობა ინდოეთში, ს. იორდანიშვილის გამოც., თბ., 1950; თვრამეტი წელი აზიის ქვეყნებში, ლ. მარუაშვილის გამოც., თბ., 1963; ოცდაშვიდი წელი აზიის ქვეყნებში, გ. ზარდალიშვილის გამოც., თბ., 1971; Путешествие Рафаила Данибегашвили, изд. Л. Маруашвили, М., 1961; Путешествие Рафаила Данибегашвили в Индию, Бирму и другие страны Азии 1795–1827, изд. Л. Маруашвили, М., 1969 (რუს., ჰინდი და ინგლ. ენებზე).

ლიტ .: ხ ა რ ა ძ ე კ., ოცდათორმეტი წელი აზიის ქვეყნებში. რ. დანიბეგაშვილის უჩვეულო მოგზაურობანი (1795–1827), თბ., 2008.

გ. ზარდალიშვილი

კ. ხარაძე